

DÅLIG VALLGRÖDA:

Komplettering, renovering eller omsådd

Slättevallarnas avkastning och kvalitet kan begränsas av olika faktorer, såsom misslyckad etablering, vinterskador, utmattning och/eller en lång ligg-tid. Åtgärder måste vidtas om en vall blivit gles och ojämn, liksom också i en vall som i sin sammansättning domineras av mindre värdefulla arter.

INSÅDD I BEFINTLIG VALL

Bristfällig etablering samt luckor och utglesning som uppkommit som följd av utvintring kan åtgärdas genom insådd av nytt utsäde i en befintlig vallgröda. För att en insådd i en befintlig vall skall leda till en framgångsrik etablering måste alla de faktorer tillgodoses som generellt anses vara en förutsättning för en god gröningsmiljö.

Med avseende på groning, uppkomst och plantsättning innebär insådd i en befintlig vall en betydligt större utmaning än direkt-sådd i en föregående grödas stubb, för att inte tala om sådd i anslutning till traditionell såbäddsberedning.

Begreppet hjälpsådd uttrycker närmast ett allmänt behov av att göra något åt ett bristfälligt bestånd. Däremot definierar begreppen kompletteringssådd och renoveringssådd mera tydligt den respektive utgångssituation som föreligger och de respektive mål som eftersträvs. Kompletteringssådd avser att komplettera ett för övrigt värdefullt bestånd, medan renoveringssådd snarast eftersträvar en grundläggande beståndsmässig förändring. Ett med hjälp av glyphosat eller enbart mekanisk bearbetning åstadkommet vallbrott medger en omsådd, det vill säga etableringen av ett helt nytt bestånd.

BIOLOGISKA KRAV OCH TEKNISKA LÖSNINGAR

En principiell förutsättning för en lyckad etablering är att utsädet myllas i en rotvänlig jordmån. Sådjupet borde ungefär motsvara frönas diameter multiplicerat med faktorn 10. Vid användning av de i Finland vanliga vallväxtarterna

Även vid tidig insådd i en förstaårsvall kommer det befintliga beståndet att konkurrera hårt med de nyetablerade plantorna. Dessa hotas dessutom av alla de överfarter som det kommande skördearbetet innebär.

betyder detta i praktiken ett såddjup på mellan 0,5 till 3 cm. Utsädet skall helst placeras i välstrukturerad och fuktig jord, tryckas till och täckas med ett torrt jordskikt. Vid insådd i en befintlig vall kan dessa krav uppfyllas med en reguljär skivbillsförsedd såmaskin, förutsatt att tillräckligt med tryck kan överföras på billarna (Hammarström 1994).

Sådd med hjälp av centrifugalspridare leder till en mycket ojämn spridningsbild (Kämpe & Andermo 2010). Pneumatiska såenheter fördelar fröna jämnare över hela arbetsbredden, beroende på sårörens inbördes avstånd och placering i höjled.

Både centrifugalspridare och pneumatiska såenheter kombineras ofta med ogräsharvar eller vältar. Dessa redskap har olikartade funktionsmekanismer men deras uppgift är den samma: fröna borde komma i kontakt med markytan och helst myllas. I praktiken blir groning och plantsättning betydligt sämre än vid sådd med fallrör

och bill (Niléhn 2010). I synnerhet på styva jordar kan en tillförlitlig myllning på avsedd djup inte åstadkommas med en ogräsharv eller en vält.

KOMPLETTERING VS. RENOVERING

Kompletteringssådd utförs inför första produktionsåret ifall vallen har etablerat sig bristfälligt eller ifall skador har uppstått under vintern. Använder man sig av en korrekt såningsteknik (se föregående avsnitt), så kan kompletteringssådd resultera i en framgångsrik plantsättning.

Ett bestående resultat förutsätter att de nya plantorna får tillgång till vatten och ljus. Detta innebär att en kompletteringssådd måste utföras tidigt på våren innan den befintliga grödan börjat växa. Vid denna tidpunkt är dessutom det markskikt i vilket fröna skall skäras ner i gott bruk och tillräckligt fuktigt. En utsädesmängd på tre kg rödklöver och/eller fem kg timotej per ha kan vara tillräckligt. Genom en tidig första skörd kan den befintliga grödans konkurrensförmåga minskas.

Renoveringssådd syftar till att förändra ett befintligt vallsväl med nya arter och sorter så att kvantitativt och kvalitativt bättre skördar skall kunna uppnås. Den befintliga grödan kan ha glesats ut då mindre vinterhårdiga arter och sorter dött bort, och så kan grödan också ha försvagats som följd av en alltför intensiv skördefrekvens.

Vallbrott och omsådd medger inte bara en effektiv bekämpning av fleråriga ogräs utan erbjuder också tillfälle att utföra en rad markförbättringsåtgärder.

Inte minst vid ekologisk odling kan målet också vara att bibehålla en hög klöverandel. Med hjälp av renoveringssådd skall det befintliga beståndets sammansättning förändras till det bättre, beståndets ligg-tid skall för-

längas och en omsådd skall undvikas.

UPPFYLLS FÖRUTSÄTTNINGARNA?

Renoveringssådd i vall tillämpas sedan länge i länder där man kan

Vallfrön och
-blandningar
från Tilasiemen!

Tilasiemen

Tel. 010 217 6777
www.tilasiemen.fi

räkna med en jämn fördelning av nederbörden över vegetationsperioden. Renoveringssådd utförs ofta i samband med permanent vallodling, eftersom en sådan ofta bedrivs på kuperade och stenbundna marker. Samtidigt kan jordmänen vara gynnsam för vallodling, till exempel i form av en genomsläpplig och kalkrik jordmån. Hurdana förutsättningar bjuder det finländska klimatet och den finländska jordmänen på?

Innan vi sår in nytt utsäde i en äldre vall bör vi också analysera om det över huvudtaget finns förutsättningar för att en renoveringssådd skall kunna lägga grunden för kvantitativt och kvalitativt bättre skördar. Dålig dränering, lågt mark-pH-värde, markpackning, växtnärsbrister eller växtsjukdomar åtgärdas inte genom att sprida ut mera vallutsäde över skiftet. I det enskilda fallet beror framgången vid renoveringssådd på bland annat väderlek, jordart, växtart och odlingsteknik. För att kunna lyckas måste den befintliga grödans konkurrenskraft minskas kraftigt. Detta kan åstadkommas genom upprepad och djup slätter.

OMSÅDD I REGEL BÄTTRE ÄN RENOVERING

Försök ger vid handen att årlig insädd och renoveringssådd i Nord-europa ofta misslyckas, dels för att brister i markens bördighet inte åtgärdas och dels för att de nya plantorna inte kan hävda sig i konkurrensen med den befintliga vallsvålen (Ståhl 2001, Andersson 2005).

Omsädd, dvs. vallbrott och nyanläggning ger avsevärt bättre resultat än insädd av vallfrön i en befintlig vall (Hammarström 1994). Omsädd gör det möjligt att förbättra dräneringen, att luckra matjordslagret och jämna ytan, att mylla ner kalk och stallgödsel, att odla omväxlingsgrödor och att så småningom etablera ett nytt bestånd i en optimal såbädd.

Är en lång liggtid ens önskvärd? Förutsatt att en renovering överhuvudtaget lyckas: vad leder en utökad liggtid av vallen och en återkommande insädd av klöver i längden till? Ju längre som vallen ligger desto mer tid har de fleråriga ogräsen på sig att breda ut sig utan att de störs av jordbearbetning. Ju längre som rödklöver odlas utan uppehåll på ett och samma skifte desto mer omfattande ökar populationerna av specifika växtsjukdomar och växtskadegörare, såsom rotröta, klöverrotta och olika arter av nematoder.

HÅLLBAR VÄXTODLING?

Vid tillämpning av renoveringssådd betalar vi för en längre liggtid av vallarna inte bara i form av utsäde, specialmaskiner, arbete och, troligtvis, en lägre skördenivå jämfört med omsädd.

Den dag då en ymnig förekomst av kvickrot ändå tvingar oss att bryta vallen uppstår dessutom kostnader för bekämpning av kvickrot. I synnerhet vid ekologisk odling betyder en återkommande insädd av klöver och gräs i en befintlig vall att lantbrukaren så småningom odlar sig mot vägen.

Då vallen till sist ändå bryts blir det svårt att få bukt på kvickrot. Vad som är värre: rotröta, klöverrotta och olika arter av nematoder har ökat till den grad att det kan krävas mer än fem års uppehåll innan det igen blir möjligt att odla klöver på ett framgångsrikt sätt.

Såpbubblor växer och stiger i luften, men sedan spricker de. Det lönar sig att utgå från teoretisk kunskap, försöksresultat och praktisk erfarenhet. Problemlösning bör förankras i en kritisk analys: kan en enskild teknisk lösning och/eller åtgärd

tänkas infria de förväntningar som vi ställer på den?

Effekterna av enskild teknisk lösning och/eller åtgärd bör med en bred fokus relateras till de konsekvenser som denna åtgärd på kort och lång sikt kan tänkas ha för hela odlingssystemet. ●

PAUL RIESINGER,
AgrDr/MMT,
Arbetsgruppen för agroekologi,
Institutionen för
lantbruksvetenskaper,
Helsingfors Universitet

REFERENSER

- Andersson P-A (2005). Långliggande vallar med årlig insädd. Försöksrapport. Animaliebältet. Hushållningssällskapet Jönköping, Sverige.
- Hammarström L (1994). Restaurering av vallar. Jordbearbetningsavdelningens årsrapport 1993. Rapporter från jordbearbetningsavdelningen 86. Institutionen för markvetenskap. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Kämpe S & Andermo S (2010). Teknik för etablering av vall. Rapport 3/10. Hushållningssällskapet Skaraborg.
- Niléhn A (2010). Bättringsså vallarna med pneumatisk såmaskin. LoA 5, 22.
- Ståhl P (2001). Kompletteringsådd i slättevall. Östra Sverigeförsöken; Försök i Väst; Sveaförsöken. Försöksrapport 2001 för Mellansvenska försökssamarbetet. Hushållningssällskapet Östergötland.

Med vilket medel har detta foder ensilerats, när det smakar så gott?

Smakligt ensilage även år 2014!

Feedtech ensileringsmedlen är utvecklade för nordiska valltyper. Över 10 års erfarenhet i Finland, nöjda kunder och smakligt ensilage är goda orsaker också för dig att bli Feedtech användare!

Feedtech® Silage är en biologisk produkt som gynnar den naturliga floran av mjölksyrebakterier genom att sänka pH så fort som möjligt. En snabb sänkning av pH minskar förlusten av näringsämnen och är mycket viktig för att producera ett hygieniskt stabilt och näringsrikt ensilage.

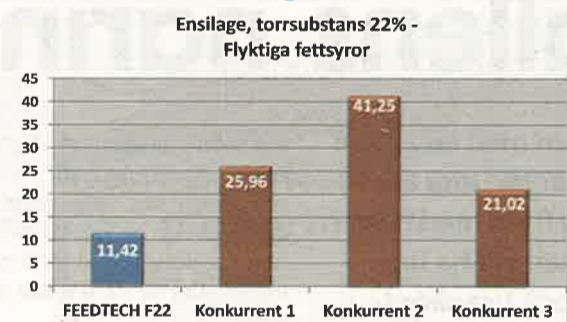
Feedtech Silage F22

- Sex olika bakteriestammar sänker snabbt pH-värdet
- Skydd mot jäst och mögel
- Skydd mot uppvärmning
- Också för hästar

Feedtech Silage F3000

- Fyra olika bakteriestammar ger ett smakligt ensilage
- Lätt att använda – även vid entreprenadarbeten
- Egen produkt också för 30 liters dunk

Feedtech jämfört med andra - inte feljämsning!

Konkurrent 1: Mjölksyreprodukt Konkurrent 2: Saltbaserad produkt, Konkurrent 3: Syra. Källa: MTT Jockis 2010

Ta i bruk redan nästa sommar!